

ข่าวจากหนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ

ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 13 กันยายน พ.ศ.2561

คอลัมน์สัปดาห์ 1 : เกษตรแปลงใหญ่ส่งผล ไทยยุค 4.0 ไร้สารเคมี

“เกษตรแปลงใหญ่” กับหนึ่งในจิ๊กซอว์ชิ้นสำคัญ “การลดต้นทุน” เป็นประเด็นเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ลดการใช้ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง สารเคมีที่เป็นข้อกังวลประหนึ่งว่าแผ่นดินไทยจะเป็นแผ่นดินอาบพิษ

สำราญ สารบรรณ รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร คนที่ 2 บอกว่า เกษตรแปลงใหญ่แต่ละแปลงใช้เทคนิค วิธีการบริหารจัดการลดต้นทุนอย่างไรบ้างก็มีความแตกต่างกันอยู่ไม่น้อยในแต่ละกลุ่มสินค้า

“วันนี้จากกระแสต่อต้านการใช้สารเคมีอันตรายกำลังมาแรง ที่นี้ในกลุ่มสมาชิกเกษตรแปลงใหญ่เราส่งเสริมการผลิตให้ได้มาตรฐานสินค้าคือ GAP ซึ่งก็ยังใช้สารเคมีอยู่ แต่ที่ใช้อย่างถูกต้องและปลอดภัย”

“ข้าว” แต่ก่อนปลูกแบบสะเปะสะปะ ใส่ปุ๋ยใส่ยากก็เน้นให้ต้นข้าวสีเขียวเอาไว้ก่อน เมื่อมาถึงเกษตรแปลงใหญ่จะไม่ทำกันแบบนั้นอีกแล้ว เปลี่ยนพฤติกรรมอาจจะเรียกได้ว่าหน้ามือเป็นหลังมือ “ข้าว” แปลงใหญ่มีพื้นที่รวมมากที่สุด เกษตรกรเยอะที่สุด “ลดต้นทุน” ได้ 19 เปอร์เซ็นต์จากต้นทุนดั้งเดิมที่ทำๆกันมา แล้วที่น่าสนใจก็คือ “ผลผลิต” กลับเพิ่มขึ้นถึง 13 เปอร์เซ็นต์ ตอกย้ำทำความเข้าใจกับ “เกษตรแปลงใหญ่” ที่มีเป้าหมายอยู่ด้วยกัน 5 ด้าน ด้านที่หนึ่ง “ลดต้นทุน” ด้านที่สอง “เพิ่มผลผลิต” ด้านที่สาม “คุณภาพผลผลิต” ด้านที่สี่ “การบริหารจัดการที่ต้องการให้กลุ่มก่อนตรงนี้บริหารอย่างเข้มแข็ง ด้วยการคิดเองทำเองรับผลประโยชน์” อีกด้านสุดท้ายก็คือ “เชื่อมโยงกับตลาดให้” ฟุ้งเป้าเน้นไปที่ “คุณภาพ” กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ตั้งเป้าหมายไว้แค่ไหน? “เกษตรกรที่เข้าร่วมแปลงใหญ่จะต้องผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ ปลอดภัยต่อผู้บริโภค มาตรฐานแรกที่เป็นเบื้องต้นก็คือ GAP ทุกราย ทุกแปลงสำหรับพืชอาหาร แล้วกลุ่มพวกพืชปาล์มน้ำมันก็จะเป็นอีกมาตรฐานหนึ่งเป็นการผลิตที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม”

ย้ำประเด็นสำคัญ ไม่ว่าจะผัก ผลไม้ จะต้องได้ GAP ขั้นต่ำ เมื่อเส้นทางบังคับเป็นเช่นนี้ สิ่งที “เกษตรกร” จะต้องทำก็คือ ต้องใช้สารเคมีอย่างถูกต้องในการป้องกันกำจัดทั้งในเรื่องปริมาณ เวลาที่ใช้ กระทรวงเกษตรฯเข้าไปส่งเสริมก่อนที่จะได้มาตรฐาน GAP แปลงละ 3 ปี ดูแลอย่างเข้มแข็ง ใกล้ชิดเพื่อให้เกิดกระบวนการบริหารจัดการที่ยั่งยืน เนื่องจากเรามีแปลง 3 ระยะด้วยกัน แปลงเริ่มปลูกปี 2559, 2560, 2561

“GAP” ในภาพรวมตอนนี้มีอัตราส่วนอยู่ที่ 60 เปอร์เซ็นต์ของเกษตรกรที่ทำแปลงใหญ่อยู่ เมื่อมีการตั้งเป้าในเรื่อง “คุณภาพ” จากเดิม ที่ในอดีตเกษตรกรอาจจะใช้สารเคมีอย่างไม่ถูกต้อง ใช้มากเกินไปจนความจำเป็น ถ้าเป็นสมาชิกในกลุ่มเกษตรแปลงใหญ่จะต้องใช้อย่างเหมาะสม ใช้เท่าที่จำเป็น เท่าที่ควรจะใช้ก็ทำให้ลดต้นทุนได้

อีกส่วนหนึ่ง “การลดต้นทุน” ของเขายังต้องคำนึงถึงการใช้ “ปัจจัยการผลิต” บางอย่างด้วย อะไรที่มากเกินไปปริมาณ เช่น ใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน เมื่อก่อนอาจจะใช้ปุ๋ยตามที่เคยใช้ตามๆกันมา แต่ก็ไม่เคยรู้ว่าในผืนดินที่เอาปุ๋ยหว่านลงไปนั้นมีธาตุอาหารเพียงพอแล้วมากน้อยเพียงใด ฉะนั้น การส่งเสริมการวิเคราะห์ดิน เพื่อให้ใช้ “ปุ๋ย” ตามความจำเป็น จะเป็นอีกหนึ่งการลดต้นทุนที่สำคัญ แน่نونว่าเป็นการลดเคมีที่มาจากปุ๋ยเคมีลงไปด้วย แนวทางที่ทำเป็นเช่นนี้ ที่นี้ให้เข้าใจต่อไปอีกว่าในแปลงใหญ่ก็ไม่ได้มีมาตรฐานเฉพาะ GAP หากแต่ยังได้ระดับความปลอดภัยไร้สารเคมีแบบ 100% ด้วยการเดินหน้าไปสู่ “เกษตรอินทรีย์” ยกระดับยิ่งขึ้นไปอีก ยุคนี้ “สินค้าเกษตรอินทรีย์” กำลังมาแรง แถมอินเทรนด์สุดๆ ตัวเลขตลาดมีมูลค่าไม่ต่ำกว่า 3 ล้านล้านบาท เติบโตเฉลี่ยปีละ 20% ซึ่งถือเป็นมูลค่าที่สูงมากเมื่อเทียบกับจำนวนผลผลิตที่ยังมีไม่มาก แต่สามารถขายได้ราคาสูงกว่าสินค้าปกติที่ไม่ได้เป็นอินทรีย์ น่าสนใจอีกว่า บางสินคาราคาเพิ่มขึ้นจากปกติเป็น 100-300% เลยก็มี ถือเป็นโอกาสสำหรับสินค้า “เกษตรอินทรีย์ไทย” หากพัฒนาการเพาะปลูก การผลิต ทำคุณภาพมาตรฐานให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานสากลก็จะขยายตลาดได้เพิ่มมากขึ้น

ถึงตรงนี้ น่าจะพอทำให้เห็นภาพสำคัญของเกษตรไทยยุค 4.0 ที่จะต้องปรับตัวเองให้เท่าทันกับความต้องการของผู้บริโภคที่ต้องการผลผลิต ปลอดภัยไร้สารเคมีตกค้างผ่าน “เกษตรแปลงใหญ่” ไม่น่าก็น้อย ต้นทางเรามีมาตรฐานรัดกุม ก่อนถึงปลายทางผู้บริโภคก็มีการสร้างความมั่นใจให้กับ “ผู้บริโภค” ได้เช่นกัน เมื่อก่อนยุคที่ไม่มีเกษตรแปลงใหญ่ หลายหน่วยงานก็ส่งเสริมผลผลิตปลอดภัย ส่งเสริมเกษตรกร พอเป็น GAP เกษตรอินทรีย์ เป็นรายบุคคล สินค้าที่ผลิตขึ้นมาก็ไม่ได้รวมกัน ต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างขายก็มีปัญหา

“ผลผลิตปะปนกันทำ GAP เกษตรอินทรีย์ ทำแบบเบี้ยหัวแตกทำดีแค่ไหนก็ขายได้ราคาไม่แตกต่างกับคนอื่นก็เลยไม่อยากทำ แต่พอเกิดผลผลิตแปลงใหญ่ขึ้นมา มีการส่งเสริม รวมกลุ่มผลิตกันเป็นกลุ่มก่อนมากขึ้น สินค้ามีคุณภาพก็พยายามเชื่อมโยงตลาดให้โมเดิร์นเทรด” สாரานู ว่า

ผลทำให้วันนี้สินค้า GAP เกษตรแปลงใหญ่ซื้อโดยกระบวนการแยกจากสินค้าปกติทั่วไป ต่างจากในอดีตแล้ว ผู้ขายในห้างก็จะแยกชั้น ระบุชัดเจนเลยว่าผลผลิตนี้ได้มาตรฐานตัว “Q” มาจากเกษตรแปลงใหญ่ สร้างแบรนด์ต่างๆ อาทิ ภูทับเบิก ชำสูง ฯลฯ ผักแบรนด์โนนเขา ขอนแก่น พุนพิน สุราษฎร์ หรือที่กำลังจะลงนามความร่วมมือกับอีกแปลงที่ผักให้ เรียกว่าเข้าห้าง ขึ้นชั้นเป็นสินค้าอีกเกรดในห้างโมเดิร์นเทรด

“เราพยายามเชื่อมโยงตลาดเข้ามาหากลุ่มผู้ผลิตแปลงใหญ่ ยืนยันว่าเกษตรแปลงใหญ่เดินมาถูกทางแล้ว คลื่นคลายปัญหาสำคัญในวันวานได้มากขึ้น ในเมื่อเกษตรกรผลิตสินค้าที่ดีมีคุณภาพ สิ่งที่เขาควรจะได้รับคือราคาที่ต่าง”

ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์...ผลตอบรับผลผลิตจากเกษตรแปลงใหญ่น่าจะมีสูงขึ้นเป็นเท่าทวีคูณ สะท้อนจากโมเดิร์นเทรดที่ตื่นตัววิ่งหาผลผลิตที่มีคุณภาพมากขึ้น มีความต้องการสินค้าเหล่านี้มากขึ้น แปลงใหญ่ที่ชัดเจนที่สุดก็คือแปลงที่เริ่มเป็นปีที่ 3 แปลงที่เริ่มปี 2559 ที่มีอยู่ 600 แปลงเชื่อมโยง “ผู้ค้า” โมเดิร์นเทรดชัดเจนเกือบหมดแล้ว แต่แปลงที่เริ่มในปี 2560-2561 บริหารจัดการรวมกลุ่มกันแค่สองปีบ้าง ปีเดียวบ้าง อาจจะติดๆขัดๆอยู่บ้าง ด้วยเพราะในกลุ่มอาจจะยังไม่เข้มแข็งพอที่จะควบคุมคุณภาพผลผลิตกันเอง ทำให้ความเชื่อมั่นของผู้ซื้อไม่มากเท่าแปลงปีที่ 3 ที่มีความมั่นคง หนึ่งแล้วมากกว่า

“เกษตรแปลงใหญ่” เดินมาถูกทางแล้ว แปลงปี 2559 เราก็คือเป็นพี่เลี้ยงมากขึ้น เดิมในบางประเด็นที่ยังขาดอยู่ แปลงปี 2560 ปีหน้า ก็ครบปีที่ 3 จะเริ่มเข้มแข็งมากขึ้น เชื่อมโยงกับโมเดิร์นเทรด ตลาดประชารัฐมากขึ้น “โมเดิร์นเทรด” ต้องการสินค้าที่มีคุณภาพ แต่ก็เชื่อว่าตลาดจะเจาะจงอยู่ที่นั่น ยกตัวอย่างสถานการณ์ตลาดผลไม้ปีนี้ยังน่าสนใจ “มังคุดแปลงใหญ่” หลากๆแปลงใช้วิธีประมูลในการซื้อขาย ส่วนใหญ่ทำส่งออก สนนราคาเกรดเอพุ่งสูงถึงกิโลกรัมละ 100 บาท ขณะที่ราคาซื้อในตลาดทั่วไปอยู่ที่ 30-40 บาทเท่านั้น

“บางแปลงก็ปรับตัว ขายผ่านระบบออนไลน์ โซเชียล เชื่อมโยงการจัดส่งถึงมือลูกค้าได้ทั่วประเทศ ยืนยันได้ว่าสินค้าผลผลิตจากเกษตรแปลงใหญ่ เมื่อพัฒนาคุณภาพเป็นที่ยอมรับได้แล้ว การเดินทางต่อไปเพื่อทำการตลาดไปถึงมือผู้บริโภคไม่ใช่เรื่องยากในยุคนี้ ผลผลิตไร้สารพิษ มาตรฐาน GAP เกษตรอินทรีย์ไม่ได้ขายกองรวม”

“เกษตรไทยยุค 4.0” ถึงเวลาแล้วหรือยังที่จะล้มตาอำปากกันได้เสียที หันหลังให้อดีตยิ่งทำยิ่งจนได้ แล้วก็ค่อยๆชะล้างปลดเปลื้อง “แผ่นดินอาบสารพิษ” ไปในตัว

คอลัมน์หมายเหตุประเทศไทย : ชาวนาเขมรใช้บล็อกเชนขายข้าว

คุณกฤษฎา บุณราช รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรฯ ให้สัมภาษณ์วันก่อนว่า จะเอาอย่างไร ในสต็อกที่ขายไม่ออก 100,000 ตัน มูลค่าสูงถึง 10,000 ล้านบาท ไปเผาไฟเป็นเชื้อเพลิงผลิตไฟฟ้า เพื่อแก้ปัญหาการค้าขายตกต่ำ ที่ท่านรัฐมนตรีแก้ไม่ได้ ในขณะที่ชาวนาเขมร กำลังจะทดลองขายข้าวผ่านเทคโนโลยี “บล็อกเชน” เพื่อแก้ปัญหาการค้าขายตกต่ำ ด้วยการใช้เทคโนโลยียุคใหม่เข้ามาช่วย อ่านสองข่าวนี้อ่านพร้อมกันแล้ว ผมอธิบายอะไรไม่ถูก

ชาวนาเขมร วันนี้ก็มีชะตากรรมไม่ต่างไปจากชาวนาไทย ที่ยังหลังสู้ฟ้าหน้าสู้ดิน ปลูกข้าวปีละหลายสิบล้านตัน เลี้ยงคนทั้งประเทศ ส่งออกไปขายต่างประเทศ นำเงินเข้าประเทศมากมาย แต่ชาวนากลับเป็นหนี้เป็นสินล้นพ้นตัว จากต้นทุนการปลูกข้าวที่แพงขึ้น แต่กลับขายข้าวได้ราคาเดิมหรือต่ำกว่าเดิม เพราะขาดความรู้และไม่มีอำนาจต่อรอง รัฐบาลช่วยอะไรไม่ได้ ถมเงินผ่านโรงสีเพื่อช่วยพยุงราคาข้าว สุดท้ายคนรวยก็รวยกว่าเดิม ชาวนาก็จนกว่าเดิม เพราะเป็นหนี้มากขึ้น ประชาชนกัมพูชากว่า 60% ยังเป็นเกษตรกร ส่วนใหญ่ก็ขาดความรู้เกี่ยวกับตลาดเหมือนชาวนาไทย มีหนี้สินท่วมตัวจากการกู้เงินนอกระบบที่มีดอกเบี้ยสูง ต้องขายข้าวในราคาถูกเพื่อนำเงินไปใช้หนี้ เหมือนชาวนาไทย ประเทศจะเจริญแค่ไหน จีดีพีจะโตแค่ไหน ชาวนาก็ยังยากจนเหมือนเดิม ขายข้าวได้ราคาเดิมๆ ไม่เปลี่ยนแปลง

วันนี้เป็นโชคดีของ ชาวนาเขมร เมื่อ Oxfam องค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ได้คิดค้นแอปพลิเคชัน ที่ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชน ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ใช้กับ “เงินดิจิทัล” หรือ Cryptocurrency มาสร้างเป็นแอป BlocRice เพื่อช่วยชาวนารายเล็กๆขายข้าวในราคาที่เป็นธรรม สามารถเข้าถึงตลาดผู้ส่งออก ผู้บริโภค และเข้าถึงสถาบันการเงิน ผ่านเทคโนโลยี บล็อกเชน และ Smart Contracts ในการจ่ายเงินแบบไม่ต้องใช้เงินสด (Smart Contracts เป็นสัญญาอัจฉริยะ ข้อตกลงในสัญญาจะถูกเก็บไว้ในรูปรหัสคอมพิวเตอร์ เก็บไว้ในเครือข่ายบล็อกเชนอีกที ถ้าคำสั่งให้ทำธุรกรรมหรือจ่ายเงินไม่ตรงกับสัญญาที่ทำไว้ ก็จะทำธุรกรรมไม่ได้)

อ็อกซ์เฟม ได้ทดลองใช้เทคโนโลยีใหม่ “บล็อกไรซ์” กับ ชาวนากลุ่มเล็ก 50 ครัวเรือน ในจังหวัดพระวิหาร ภาคกลางของกัมพูชาที่ ปลูกข้าวออร์แกนิก เป็นหลัก แต่ละครัวเรือนมีที่นาเพียง 1-2 เฮกตาร์ ประมาณ 6-12 ไร่ ผลิตข้าวออร์แกนิกได้ปีละ 2.5-3 ตัน เป็นโครงการนำร่อง เพื่อส่งเสริมให้ชาวนากลุ่มนี้ทำการเกษตรแบบมีพันธสัญญากับสหกรณ์ชาวนา ผู้ส่งออก ผู้ซื้อในประเทศ โดยมีสัญญากำหนดราคาซื้อหลัก ปริมาณการขาย วิธีขนส่ง และเงื่อนไข อื่นๆล่วงหน้า ส่วน การชำระเงินค่าข้าว ก็ชำระผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มไปยัง บัญชีของชาวนาในธนาคารโดยตรง โดยไม่ต้องใช้เงินสด ระบบบล็อกเชนจะช่วยอัปเดตบัญชีเงินในธนาคารให้ทราบตลอดเวลา หน่วยงานรัฐที่เข้าร่วมโครงการนำร่องก็มีกระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมง โดยมีหน่วยงานด้านค้าปลีกยุโรป (ผู้นำเข้าข้าวรายใหญ่จากกัมพูชา) บริษัทนำเข้าข้าว บริษัทส่งออกข้าว และ ธนาคาร เข้าร่วมโครงการด้วย

โซลินน์ ลิม ผู้อำนวยการอ็อกซ์เฟมกัมพูชา กล่าวว่าบล็อกไรซ์จะช่วยให้ชาวนามีอำนาจต่อรองโดยอิงราคาตลาด เนื่องจากสหกรณ์เป็นคู่สัญญาด้วย หากโครงการนำร่องประสบความสำเร็จ จะนำโครงการนี้ไปใช้ในจังหวัดอื่นๆของกัมพูชา และ พืชเกษตรอื่นที่มีปัญหา เช่น มันสำปะหลัง มะม่วงหิมพานต์ ข้าวโพด พริกไทย เดือนที่แล้วนี้เอง อ็อกซ์เฟม เพิ่งจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ แอปพลิเคชัน BlocRice ให้กับสหกรณ์การเกษตรในภูมิภาค รัฐบาลท้องถิ่น และ บริษัทภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้อง เมื่อไหร่ รัฐมนตรีไทย จะคิดแก้ปัญหาชาวนา และเกษตรกร ด้วยวิธีอันชาญฉลาด ด้วยเทคโนโลยีอันทันสมัยแบบนี้บ้าง เพื่อให้สมกับเป็นยุค “ไทยแลนด์ 4.0” แทนที่จะคิดเอาอย่างเป็นหมิ่นล้าไปเผาไฟทิ้ง เพื่อแก้ปัญหาการค้าขายตกต่ำ

“ลม เปลี่ยนทิศ”